

BOERDERIJENSTICHTING NOORD-HOLLAND

VRIENDEN VAN DE STOLP

Boerderijen Beeldbank: www.boerderijenstichting.nl | Volg Vrienden van de Stolp ook op Facebook

NR. 110, SEPTEMBER 2022

NIEUW BEGIN,
NIEUWE STOLP

PUTTEN IN EN OM
STOLPEN

ZELDEN RUST
IN ZELDENRUST

agriteam

MAKELAARS EN TAXATEURS

De agrarische makelaars voor Noord Holland

George van der Velden en Joep Dekker

Wieder 8d 1648 GB De Goorn

Tel. 072-5039797

E-mail: noordholland@agriteam.nl

www.agriteam.nl

Centipede

VASTGOED BV

info@centipedevastgoed.nl

10

INHOUD

4. PUTTEN IN EN OM STOLPEN	22. ALKMAAR CENTRUM AGRARISCHE
HANDEL
9. VIERKANT GEDICHT	27. BOEKBESPREKING
10. ZELDENRUST EEN BEZOEK WAARD	28. STOLPEN IN DE KUNST
16. NIEUW BEGIN IN NIEUWE STOLP	30. BINNENKIJKER

4

9

22

30

VOORWOORD

'Elke strop verdient onze aandacht, niet één ervan verdient het om achteloos gesloopt te worden', concludeert MOOI Noord-Holland in haar advies aan de provincie. Bij het in kaart brengen ontdekte ze maar liefst 4846 stolpen, 114 meer dan eerder werd gedacht. Geen reden om te juichen of achterover te leunen, want sinds 2006 zijn er nota bene 300 stolpen gesloopt. MOOI Noord-Holland doet een aantal concrete aanbevelingen om te komen tot een provinciaal en gemeentelijk beleid om verdere afbraak te voorkomen.

De Boerderijstichting Noord-Holland heeft er in een eerste (kennismakings-) gesprek met de betrokken ambtenaar op aangedrongen de Waarderingskaart en de adviezen niet voor kennisgeving aan te nemen, maar deze om te zetten in concreet beleid.

Dit najaar volgt een gespreksronde met alle stakeholders en hopelijk ligt er vóór de Statenverkiezingen van maart 2023 een advies. Voor de strop aan de Dorpsstraat 25 in Midwoud, bestempeld als 'monumentwaardig', is dit te laat. Begin juni stemde de gemeenteraad van Medemblik in met sloop. Helaas!

Leoni Sipkes, voorzitter

PUTTEN IN EN OM STOLPEN

In en rond stolpboerderijen waren in het verleden altijd diverse putten te vinden. Zij voorzagen de bewoners en hun vee eeuwenlang van water, tot de komst van de waterleiding hen overbodig maakte. Vaak zijn de putten onder de grond of een betonvloer verdwenen, maar soms zijn ze nog zichtbaar. Stolpeigenaren koesteren de bewaard gebleven putten vaak, want de gaten in de grond hebben iets spannends.

Hoe zien de putten er onder de grond uit, hoe oud zijn ze en waarvoor werden ze gebruikt? Dit zijn vragen die mij als boerderij-onderzoeker vaak worden gesteld. Tijd dus om nader in te zoomen op dit fenomeen.

Waterputten

In bijna iedere stolp bevond zich in het verleden een waterput, ook wel een welput genoemd. Een waterput is in feite een gat in de grond, waarvan de wanden zijn versterkt met bakstenen. Houten waterputten bestaan ook, maar komen bij stolpboerderijen niet voor. Waterputten hadden bij stolpen meestal geen bovengrondse opbouw, ze bevonden zich volledig onder de grond. De putten zijn vaak cilindrisch van vorm en hebben een diameter van ongeveer 90 centimeter. Bij stolpboerderijen komen ook flesvormige exemplaren voor, zij lijken met name uit de 19e eeuw te dateren. De flesvormige putten kunnen heel groot zijn, soms heeft de onderkant een diameter van ongeveer 2,5 meter! Deze grote waterputten zijn echt een knap staaltje vakwerk, zeker als we bedenken dat de bakstenen van de wand vaak los zijn gestapeld en dus niet gemetseld met mortel. Waterputten zijn een paar meter diep en hebben geen bodem. Door de bakstenen wand en de bodem kwam grondwater in de put terecht. Dit werd meestal omhooggehaald door middel van een zwengelpomp van gietijzer of hout.

Voordat men de bakstenen wand van een waterput opbouwde, werd eerst een houten fundament gemaakt. Dit konden wat planken zijn, maar ook een houten wagenwiel. Vaak zijn de houten spaken van de wielen afgezaagd, maar incidenteel wordt bij een archeologische opgraving een wiel teruggevonden compleet met spaken en as.

Het grondwater uit de waterput werd in stolpboerderijen gebruikt als drinkwater voor de koeien gedurende de (winter)maanden dat zij op stal stonden. De put bevindt zich daarom altijd in of bij de koeienstal. De meest gangbare locatie is ongeveer halverwege de koeienstal, op de grens van de stal en hooiberg. Op die grens

< *Divera Entius pompt grondwater omhoog met een houten zwengelpomp buiten een stolpboerderij in Zuidermeer, rond 1940. Rechts is een gat in de gevel zichtbaar, waardoor het water naar de drinkgoot van de koeien kon worden gebracht.*

stond altijd een houten wand en daartegenaan bevond zich de zwengelpomp. De koeien dronken uit een goot die onder hun koppen lag, tegen de buitengevel aan. Om het grondwater uit de waterput in die drinkgoot te krijgen, werd gebruik gemaakt van een losse houten goot. Deze goot werd een paar keer per dag tussen de koeien door gestoken van de zwengelpomp naar de drinkgoot, waarna de drinkgoot kon worden gevuld met water. Soms bevond de waterput zich buiten de boerderij, aan de kant van de koeienstal. Het grondwater werd dan door een gat in de gevel in de drinkgoot van de stal gebracht.

Regenwaterkelders

Een ander type 'put' dat bij de meeste stolpboerderijen was te vinden, is de regenwaterkelder of regenbak. Dit zijn rechthoekige kelders met een bodem en tongewelf (half rond gewelf) die zich onder de grond bevinden. Vaak zijn ze ongeveer 2 bij 1 meter groot en 1,5 meter diep. Ze waren bestemd om regenwater van het dak van de boerderij of een schuur in te bewaren, want dit regenwater werd eeuwenlang gebruikt om te drinken, om mee te koken en om de was te doen. Doordat het regenwater onder de grond werd bewaard, bedierf het niet. Regenwaterkelders zijn altijd gemaakt van hardgebakken bakstenen en trasmortel, waardoor ze waterdicht zijn. Hierdoor kon grondwater niet in de kelder doordringen en het water vervuilen. Het regenwater werd vanaf het dak via een dakgoot en regenpijp naar de regenwaterkelder geleid. De kelders bevonden zich daarom bijna altijd tegen een gevel aan. Vaak liggen zij buiten de boerderij, maar binnen komt ook veel voor. In de duinstreek

hadden stolpboerderijen vaak geen regenwaterkelders, omdat het grondwater hier van zeer goede kwaliteit was. Veel stolpdaken hebben daarom in dit gebied overhangend riet in plaats van een pannendak met dakgoten: het regenwater hoefde niet te worden opgevangen.

Regenwaterkelders hebben boven de grond een vierkante gemetselde opbouw van ongeveer 70 bij 70 en 60 centimeter hoog. Deze opbouw wordt afgedekt met een plaat van natuursteen, met in het midden een rond gat. Door dit gat kon met behulp van een emmer aan een touw water uit de waterkelder worden geput.

Bij een stolpboerderij waren vaak meerdere regenwaterkelders tegelijk in gebruik, die water van verschillende gebouwen of dakvlakken opvingen. Het was handig om zoveel mogelijk regenwater te kunnen opslaan, zodat ook in droge periodes voldoende water voorhanden was. Dat dit niet altijd lukte, bewijst een fragment uit het dagboek van veehouder Jan Entius (1875-1956) uit Zuidermeer. Hij schreef bij het jaar 1911: 'Het regende in de meimaand ook al niet veel, maar van 29 juni tot 30 september regende het helemaal niet. Ook was het buitengewoon heet in juli, het land was als verschroeid en zag zo dood als in de winter. Regenwater was er niet meer te krijgen.' In dit soort extreem droge periodes zullen stolpbewoners het grondwater uit de waterput in de koeienstal als alternatief hebben gebruikt.

Regenwaterkelders worden niet alleen bij stolpboerderijen gevonden, maar bij vrijwel ieder huis dat van vóór 1900 dateert. Ook in de steden vormden dit soort kelders tot in de 20e eeuw de belangrijkste watervoorziening. Uit archeologisch onderzoek blijkt dat de eerste regenwaterkelders al uit het einde van de 16e eeuw dateren. Het is vaak lastig om een regenwaterkelder te dateren, omdat zij eeuwenlang op dezelfde manier zijn gebouwd. Een goede aanwijzing voor de ouderdom van een kelder kan de afmeting zijn: als deze exact 2 bij 1 meter is, betekent dit dat hij is gebouwd ná invoering van de meter als meeteenheid in de periode rond 1800.

DD

1. De zijkant van een cilindrische waterput uit de 17e eeuw wordt blootgelegd tijdens een archeologische opgraving. De waterput lag in de koeienstal van een stolpboerderij in Venhuizen.
2. Blik in een leeggepompte waterput in een stolpboerderij in Sijbekarspel.
3. Een wagenwiel met spaken, als fundering gebruikt bij de bouw van een waterput.
4. De bovenkant van een regenwaterkelder bij een stolpboerderij in Zwaag.
5. Een houten zwengelpomp in een stolpboerderij in Castricum.

HET WOLVENHUIS

Bij de verbouw van hun monumentale stolp Het Wolfenhuis uit 1675 in Zandwerven stuitten René en Annette Wester op een regenwaterkelder tegen de achterkant van de boerderij. Het tongewelf was grotendeels ingestort en de kelder zat vol met puin. Al snel ontstond het idee om de regenwaterkelder in oorspronkelijke staat terug te brengen. Door middel van een halfronde houten mal lukte het René om het tongewelf te herstellen en hij metselde tevens de vierkante opbouw boven de grond weer op. Hij gebruikte hiervoor de bakstenen die in de kelder lagen. Tussen het puin in de kelder bleek ook de natuurstenen deksteen in stukken te liggen, zodat die weer op zijn plek kon worden gelegd. Leuk is dat de kelder aan de binnenzijde is bekleed met groene en gele plavuizen, waardoor hij nog beter waterdicht was en ook gemakkelijk kon worden schoongemaakt.

Annette en René Wester met kleinzoon Melle bij de gerestaureerde regenwaterkelder van hun stolpboerderij Het Wolfenhuis in Zandwerven.

De regenwaterkelder tijdens de restauratie. Door middel van een houten mal kon het tongewelf opnieuw worden gemetseld. Rechtsonder zijn de groene en gele plavuizen tegen de binnenzijde van de kelderwand zichtbaar.

Al vijftig jaar voor ontwerp en aanleg van boerderij tot siertuin

Het Woud 10, Nibbixwoud - 0229 571629 - hoveniers@floridus.nl

Aandacht voor detaillering

Nieuwbouw | Verbouw | Renovatie | Restauratie | Stolpboerderijen

Aannemersbedrijf West-Friesland B.V. • Bollenmarkt 16 • 1681 PJ Zwaagdijk • info@awfbouw.nl • www.awfbouw.nl

Ooit fier op Grosthuisen gestaan, dakdragend, onder zon en maan. Lang kon de houtkracht volstaan, maar nu is het vierkant afgedaan. Grenen door rot & vraat vergaan, hergebruik was dus van de baan. Troosteloos einde van 't bestaan, er is een tijd van komen en gaan. Desondanks blijf ik even ontdaan.

Lourens Schuijtemaker.

ZELDENRUST: EEN BEZOEK MEER DAN WAARD

In de vorige Vrienden van de Stolp (nr. 109) kon u al lezen dat deze stolp in de Egmondermeer op 4 oktober aanstaande exact 150 jaar bezit is van de familie Kraakman. De Kraakmannen zijn honkvast, want hun wortels liggen al meerdere eeuwen in de binnenduinrand rond Egmond. De stolpboerderij Zeldenrust aan de Egmondermeer 12, halverwege de Hoevervaart, is dit jaar 150 jaar familiebezit. Een heugelijk feit dat de familie graag met onze lezers wil delen. Dinsdag 4 oktober is het al zover. Zie voor aanmelden verderop in dit artikel, maar we gaan eerst terug naar het prille begin.

Water wordt land

In de eerste helft van de 16e eeuw keek men vanuit de stad Alkmaar westwaarts over het water van twee ondiepe meren: het Egmonder- en het Bergermeer. Water tot aan de binnenduinrand van Egmond en Bergen. In deze meren lagen enkele bedijkte eilanden die al vroeg waren voorzien van molens, zoals die op het Mool- of Molenland. Rond 1560 maakten de graaf van Egmond (Lamoraal) en de heer van Bergen (Hendrik van Brederode) de eerste plannen voor het droogmaken van beide meren. Er kwam een overeenkomst met de stad Alkmaar waarin de stad de vaarweg tussen Egmond en Bergen veiligstelde en met een op eigen kosten te graven Stadssloot het polderwater via de stadsgrachten op het open water van het Schermeer liet lozen. Bijkomend voordeel was dat dit polderwater tevens zorgde voor doorspoeling van het water in de grachten. Alkmaar versterkte hiermee de centrale rol in het omliggende gebied. In 1565 vielen de meren droog, waarna ze werden verkaveld. Tijdens de Allerheiligenvloed van 1570 liepen beide jonge polders echter weer vol water. Een situatie die met

het oog op de Spaanse bezetting voortduurde tot 1573, het jaar van de Alkmaarse Victorie. In 1578 nam Sabine, de weduwe van Lamoraal, het voortouw bij de herdijking van de Egmondermeer. In de zomer van 1579 viel deze opnieuw, en nu voorgoed, droog.

[Kaartliefhebbers bekijken de kaart van de onbedijkte Berger- en Egmondermeer van Gerrit Dirksz Langedijk anno 1624, naar een kaart uit 1541 die destijds in het stadhuis van Alkmaar hing; en die van het Graafschap Egmond enz. met de Egmondermeer van Jan Dirksz. Zoutman (anno 1665) in 'Zee van Land' blz. 80 en 82].

Geen herkenbare eenheid

Voorzaten van de familie Kraakman zijn dan al in deze regio actief. Zo ook binnen de kleine, ondiepe kom die de nog jonge Egmondermeerpolder vormt en is omgeven door een lage kade waarachter een ringsloot die gemeen ligt met het omringende, oude land. Zo ontstaat een ingewikkeld en onregelmatig kavelpatroon waarbij de blokverkaveling van de eilandfragmenten door een opstreckende verkaveling van de meerbodem vanuit

de randen van de bestaande eilanden of de ringdijk aaneen wordt gesmeed. Alles doorsneden door molentochten. Ten slotte zijn er geen doorgaande wegen in de polder. Vervoer gaat voornamelijk over het water. De vorm van de Egmondermeer is met andere woorden samengesteld en als zodanig niet herkenbaar als een eenheid.

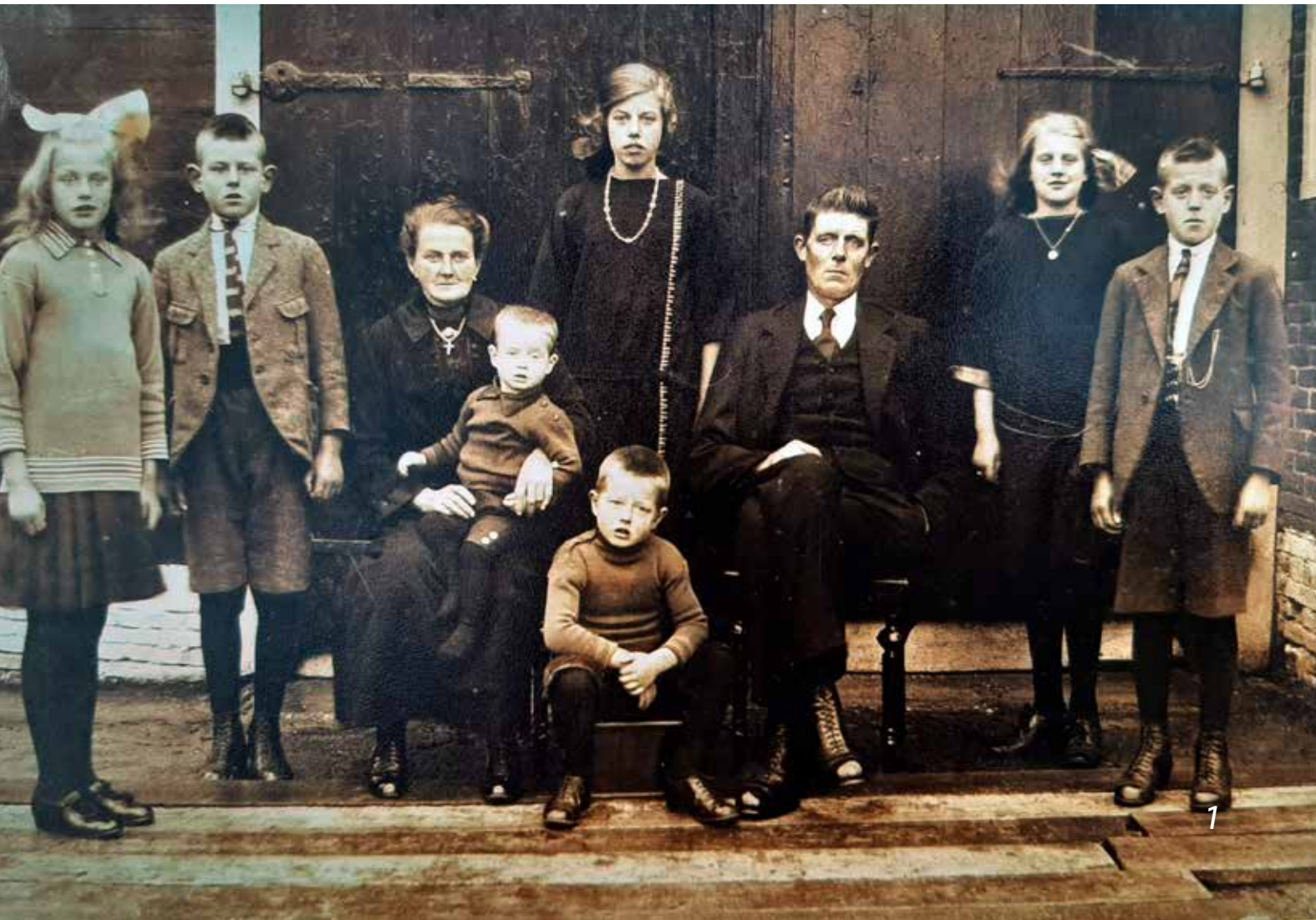
Pieter Kraakman Reiniersz

De stolpboerderij Zeldenrust en de familie Kraakman komen bij elkaar wanneer Pieter Kraakman Reiniersz op 4 oktober 1872 overgaat tot aankoop van wat in de akte als een 'huismanswoning' staat omschreven. De akte vervolgt: genaamd Zeldenrust met schuur, erf en huisweid in de Egmondermeer. Bekend is dat met huismanswoning een boerenbedoening wordt bedoeld, zoals een veehouderij. Pieter is dan amper 23 jaar en we gaan ervan uit dat hij, met vader Reinier en broer Cornelis, boert op de Bonnehofstee, eveneens en nabij gelegen in de Egmondermeer. Vader Reinier is in 1866 overleden en zodra Pieter 21 jaar oud is, verdeelt hij met broer Cornelis land uit de boedel van hun vader bij de notaris. Pieter komt hiermee in het bezit van 24 hectare weiland direct ten westen van de Grote Geestmolentocht. De familie Bakkum die tot dan boert op Zeldenrust overkomt in ongeveer dezelfde tijd een vreselijke ramp. Drie volwassen kinderen van de weduwe Bakkum komen op tragische wijze om het leven bij een botsing tussen

hun paardenkoets en een stoomtrein als zij de overweg bij de Kalkovensbrug te Alkmaar oversteken. Het paard schrikt, een enorme klap en twee van drie overlijden direct. Deze gruwelijke gebeurtenis leidt de aankoop in van Zeldenrust door Pieter Kraakman. De familie Bakkum is pachter en stopt noodgedwongen, Pieter doet aansluitend zaken met eigenaar Evert Asjes. De stolp met bijbehorend land grent namelijk aan de door Pieter geërfde 24 hectare. Op 4 oktober 1872 tekent hij de eigendomspapieren en is Zeldenrust in handen van de familie Kraakman.

Vier generaties Kraakman

Pieter trouwt in 1873 met Veronica Kaandorp uit Bergen en ze krijgen zeven kinderen. Ze boeren goed, maar het leven zit Pieter niet mee. Hij overlijdt al op 35-jarige leeftijd in 1885, terwijl twee van de kinderen (Johanna en Petrus) het volgende jaar overlijden op respectief vijf- en eenjarige leeftijd. Weduwe Veronica Kraakman-Kaandorp zet het bedrijf voort en slaagt daarin met grote volharding. Dochter Christina bouwt met haar man Theodorus Apeldoorn een nieuwe stolp (Nieuwvelt) op land aan de Geestmolentocht. Het stel krijgt een deel van het ondertussen tot 34 hectare uitgebreide Zeldenrust in gebruik. Uiteindelijk neemt Cornelis (de zesde van de zeven kinderen) Kraakman als tweede generatie rond 1910 Zeldenrust over. Cornelis trouwt in 1910 met Elizabeth van der Velden en

1

zij krijgen eveneens zeven kinderen: Veronica, Cor, Piet, Marie, Johanna, Niek en Rein. Een min of meer voorspoedige periode volgt. De oudste zoon (Cor) gaat elders langs de Hoevervaart in de richting van Alkmaar boeren. Ook nu wordt er land afgesplitst. Na WOII begint de mechanisatie van de landbouw, maar op Zeldenrust blijft het goeddeels handwerk en paardentractie. Tot vader Cor in 1957 overlijdt en Piet en Niek Zeldenrust overnemen als de Gebroeders Kraakman. De derde generatie treedt aan en met hen komt ook de innovatie met een tractor, melkmachine, veldschuur en kuilgras. Piet blijft ongehuwd en woont in de naastgelegen arbeiderswoning 12a. Niek trouwt in 1955 met Anny Veldt uit 't Woud en zij betrekken Zeldenrust, dat wordt uitgebreid met een uitbouw aan de stolp tot een Zuid-Hollandse stal, een mechanische mestafvoer en aan de stolp wordt een voorhuis gebouwd. Er komt waterleiding en telefoon. Zeldenrust doet zijn naam eer aan. Niek en Anny krijgen vijf kinderen: Kees, Jaap, Ton, Lisanne en Marion. Zoon Jaap wordt in 1980 de vierde generatie Kraakman op Zeldenrust en achter de stolp wordt een ligboxenstal gebouwd. Zeldenrust gaat mee in de moderne tijd. Jaap trouwt met Margriet Hoek uit Alkmaar en zij krijgen twee kinderen: Pieter en Dorus. Naast het melkvee zoeken zij naar neveninkomsten en na een proef met een meervallenkwekerij in de oude stal medio 1980 met broer Ton, begint Margriet omstreeks 2007 zorgboerderij Egmondermeer. Dit laatste slaagt wonderwel en het melkvee verdwijnt van het toneel. Zorg is de nieuwe functie die definitief de economische drager van Zeldenrust wordt. Een geslaagd voorbeeld van een (beproeft) herbestemming. Een vijfde generatie Kraakman is op dit moment onzeker. Zeker is wel dat Zeldenrust op 4 oktober 2022 exact 150 jaar familiebezit is. Een bezit om trots op te zijn ... en te laten zien (zie blz. 15 voor hoe je aan te melden).

Margriet Hoek en Jaap Kraakman ontvangen u graag.

Herinneringen

Ronduit mooi zijn de herinneringen van Jaap en Kees aan het 'oude leven' op de boerderij met een mestvaalt, hakhoutbosje, gierput en de plee daarboven, kippenren, regenwateropvang en waterput. 'Een groot avontuur en al helemaal met die Hoevervaart voor de deur', beamen de broers gelijktijdig. Vooral de herinnering aan de zomerstal is bij hen nog zeer levendig. Zodra de koeien naar buiten gingen, werd de stal onder handen genomen en zodanig goed schoongemaakt dat bij de achterste vier koestanden een inpandige zomerwoning ontstond, de zogenaamde zomerstal, waar het gezin tot pakweg eind oktober leefde. Allemaal achterhaald. Het zijn en blijven (mooie) herinneringen. Zeldenrust is een standaard stolpboerderij en werkelijk prachtig gelegen in de Egmondermeer, een polder waar door de eeuwen heen weinig veranderde. Deze unieke schoonheid is gebleven, net als de familie Kraakman. ▶

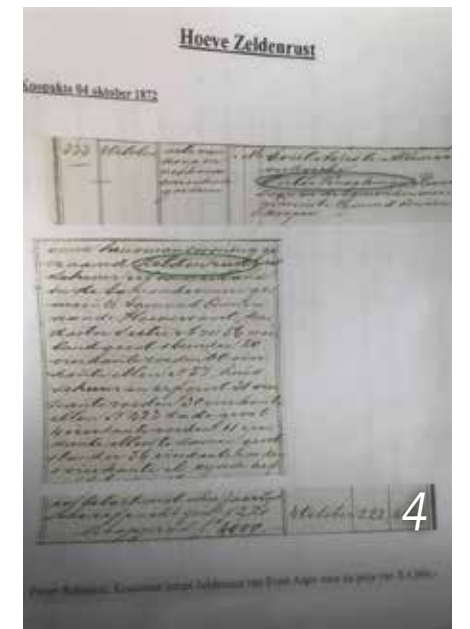
1. Cornelis Kraakman (de tweede generatie) en Elisabeth van der Velden met hun gezin. V.l.n.r. Jo, Cor, Elisabeth, Rein, Niek, Vroon, Cornelis, Marrie en Piet. Foto rond 1926.
2. Pieter Kraakman Reiniersz, de koper van Zeldenrust (1849-1885).
3. Zijn vrouw Veronica Kaandorp (1849-1913).
4. De koopakte van Zeldenrust d.d. 4 oktober 1872.

2

3

4

Akerbouw bv
BURGER EN UTILITEITSBOUW

BOUW GARANT

Heeft u bouwplannen?
Uw onderhouds- en restauratiepartner in Noord-Holland

Akerbouw B.V. Geesterweg 6, 1911 NB Uitgeest
T: 0251-315817 info@akerbouw.nl www.akerbouw.nl

Van Lierop houdt uw monument leefbaar...

- > HOUTINSECTENBESTRIJDING
- > ZWAMBESTRIJDING
- > HOUTHERSTEL MET EPOXYTECHNIEK
- > VOCHTBESTRIJDING
- > ONDERZOEK
- > ONDERHOUDSABONNEMENTEN

MEER DAN **60** Jaar ERVARING

Van Lierop
Conserveert & Herstelt Hout | Verdrijft Vocht

0172 43 35 14
WWW.VANLIEROP.NL

Ant. Duijn keukens
omdat het goed moet zijn!

Hasselaarsweg 21 Heerhugowaard Tel. 072 - 5714108. www.antdijnkeukens.nl

AMBACHTELIJK 100% AMBACHTELIJK

GEWOON TOON KEUKENS GOEDE KEUKENS GOEDE PRIJS

keuken specialisten.nl

AANMELDEN BEZOEK ZELDENRUST

Zorgboerderij Egmondermeer alias Zeldenrust zet **dinsdag 4 oktober** de poort open voor een bezoek aan deze prachtige locatie met stolpboerderij. Aan de Hoevervaart ligt Zeldenrust er koninklijk bij in een groene omgeving waar de stad Alkmaar weliswaar dichterbij kwam, maar er is rondom vrij uitzicht gebleven op de stad, de binnenduinrand en het Heilooërbos. Tussen het strandwallencomplex en de jonge duinen ligt de Egmondermeer er dan ook bij als een grote, platte oase in de woestijn. Rust en ruimte voeren hier de boventoon, terwijl de wind en de wolken zorgen voor een bewegend en steeds wisselend polderlandschap.

Een bezoek is meespelen in een polderfilm met de stolp als hoofdrolspeler. Behalve prachtig is het er ook spannend, want om Egmondermeer 12 en dus Zeldenrust te bereiken, rijdt men het beste via de westelijke ringweg om bij afslag Hoefplan-Zuid de afslag (rechts) richting crematorium te nemen. Daar aangekomen rijdt men dit gebouw voorbij en dient u de eerste weg links te nemen, die met in de berm het bord Verboden toegang. De weg is smal met halverwege twee verraderlijke drempels en een bord dat waarschuwt voor een gevaarlijke berm in een haakse bocht naar rechts. Hier doemt links de Hoevervaart op en even verder tussen de bomen aan uw rechterhand staat Zeldenrust. Daar is voldoende parkeerruimte en de familie Kraakman die u zeker en vast van harte welkom zal heten. Veel, heel veel genoeg.

Jaap Kraakman en Margriet Hoek (en anderen) willen u in twee groepen ontvangen. Een ochtendgroep van **10.00 tot 12.00 uur** en een middaggroep van **14.00 tot 16.00 uur**. Voor elk van de twee groepen is een maximum vastgesteld van 20 personen. Neem zo snel als mogelijk contact op met een van beiden via 06 38 40 61 69 (Jaap) of 06 29 26 86 48 (Margriet) of via e-mail kraakmanhoek@planet.nl. Vraag hen naar de beste manier om bij Zeldenrust te komen (Egmondermeer 12, 1934 PN Egmond aan de Hoef, voor de navigatie). Maar ook hoe u het beste kunt aanrijden of kunt komen fietsen, waarbij parkeren bij het crematorium met fietsen mee een mooie tussenoplossing lijkt. U kunt zelfs komen varen, maar daarvoor moet u toch echt de familie Kraakman vragen op welke manier dat tot een goed resultaat leidt.

Ik schrijf het nog een keer: warm aanbevolen en wees er als de kippen bij als u Zeldenrust bij deze speciale gelegenheid wilt bezoeken. Ik zeg: doen.

WM

EEN NIEUW BEGIN IN EEN NIEUWE STOLP

Ongeveer een jaar geleden stond Kiek 55 in dit magazine. Het bleek de stolp Land-Lust in Zuider Schermer van rond 1870 te zijn. Die stolp stond er tot 2019, toen hij bij een brand volledig verloren ging. Inmiddels staat er al ruim een jaar een nieuwe stolp, van buiten vrijwel identiek aan zijn voorganger. En met een houten vierkant.

Vlak voor ik Zuider Schermer bereik, stuurt de autonavigatie mij linksaf, de Laanweg in. Weiland en akkers, huizen en boerderijen langs de weg – maar aan het eind zie ik al van ver de markante voorgevel van de stolp Land-Lust. Je rijdt er bij wijze van spreken tegenaan, ware het niet dat de weg naar rechts zwenkt, de Oostdijk op. We zijn hier aan de rand van de Schermer met uitzicht over de Eilandspolder. Driehuizen en Groot Schermer zijn niet ver. Noord-Hollands platteland ten top.

Bart Koppenol is akkerbouwer in de Schermer. '46 hectare met graan, luzerne en sperciebonen en erwten. Dan komt er een jaar aardappels, maar dat doe ik niet zelf. Alles is biologisch, ook de aardappels. Mijn vader begon hier in 1963, de stolp is rond 1870 gebouwd door de toenmalige burgemeester van Heerhugowaard.'

Op Eerste Paasdag 2019 ging de oude stolp in vlammen op. De kap was van binnen open, je keek tegen het riet aan. Bart Koppenol vertelt: 'Ik werd wakker want ik hoorde suizen en knisperen en toen ik boven ging kijken kwamen er vlammetjes uit de schoorsteen en rook uit de kieren. Het vuur ontstond waarschijnlijk door ophoping van warmte in de schoorsteen, wij denken door een vogelnest van kauwen bovenop de schoorsteen. We laten deze elk jaar schoonmaken, maar dit was in het vroege voorjaar. Toen het vuur eenmaal ontbrandde, was er geen houden aan. Er stond een zachte oostenwind, met een half uur lag de hele stolp in de as.'

Oud van stijl, nieuw van binnen

We zitten in het ruime woongedeelte van de gloednieuwe stolp van Bart en Karin Koppenol. Aan de buitenkant lijkt de boerderij sprekend op de oude, binnen is alles anders. Waar in oude stolpen kamers en andere vertrekken vanouds niet zo groot zijn met lage plafonds, zijn de ruimtes nu groot en hoog. Het woongedeelte op de begane grond bijvoorbeeld is ongeveer zes bij veertien meter. Een deel van de schuine kap is zichtbaar door het hoge plafond. Dakramen zorgen voor licht van boven, er is een ruim zitgedeelte en een open keuken met een kookeiland. Ook nieuw is de kruipruimte onder het woongedeelte. ▶

Karin: 'Het is de look van vroeger, maar de luxe van nu. We wonen gelijkvloers, en hebben de hele begane grond in gebruik om te wonen. De verdieping is nog bijna helemaal open. Er is alleen een flinke kamer voor onze jongens waar ze met hun vrienden kunnen chillen, er staat een saunacabine en er is een grote kast voor de warmtepomp.' Een warmte-koude-opslaginstallatie die diep de bodem ingaat, houdt het huis in de winter warm en in de zomer koel.

De binnenmuren zijn volledig met hout betimmerd en in klassieke stolpkleuren geveerd. In de inrichting vallen een aantal oude elementen op, bijvoorbeeld een oude ladder die als frame dient voor verlichting in het woondeel. Aan de buitenkant neemt een prachtige veranda een deel van de tuin in beslag, maar die is weinig opvallend en gaat op in de monumentale boerderij.

Bart: 'We hadden op de oude stolp aan drie kanten riet op de kap. We hebben alleen nog riet aan de zuidkant, met een spiegel. Dat vonden we mooi. We zijn wel blij dat we van dat vele riet af zijn, want je hebt er altijd moeilijkheden van. Er kunnen vogels in komen, het is gevoelig voor brand zo is wel gebleken, het slijt en het onderhoud is erg duur. Het is trouwens riet uit de buurt, uit Geestmerambacht.'

Heel bijzonder voor een nieuw gebouwde stolp is het houten vierkant, in volle glorie zichtbaar als je de trap opgaat. Het vierkant draagt de kap. 'Het oude vierkant uit 1870 was Amerikaans grenen, en we wilden graag weer zo'n vierkant terug,' zegt Bart. 'Het hout komt van Douglas-sparren, prefab aangevoerd uit Duitsland. Een verbazend klein pakketje om te zien.'

Brand

Karin: 'Die ruimte, en al die nieuwe spullen. De eerste weken voelde het alsof we op vakantie waren, en soms heb ik dat nog. Ik kan soms nog steeds niet geloven dat we zo luxe wonen.' Daaraan zijn wel een paar moeilijke jaren voorafgegaan. 'Zo'n brand is heel ingrijpend. Je sluit iets af, met spoed, en je moet helemaal overnieuw beginnen. De afhandeling van de brand, een plan maken, de herbouw - je hebt echt een heel groot project op je bord. Ik vond vooral het eerste jaar zwaar. Het bedrijf

en alles gaat gewoon door, maar we woonden in containers op het erf, en je moet alles weer opbouwen, echt alles nieuw kopen, je hebt de kinderen, het was coronatijd.'

Die drukte begon eigenlijk zo gauw de brand uitbrak, vertelt Bart. 'Je hebt natuurlijk de brandweer, maar de politie komt ook kijken en zelfs de recherche kwam meteen langs. Die praten met je, dat gaat heel vriendelijk en correct hoor, maar ze willen natuurlijk ook kijken of het geen doorgestoken kaart is.' Karin: 'Wat geweldig was: binnen het uur komt vanuit de verzekering iemand van de Stichting Salvage langs. Die helpen je met de praktische dingen. Je kunt twee nachten in een hotel, je kunt wat geld krijgen. Je moet natuurlijk ook snel aan kleren zien te komen, want je bent alles kwijt.'

Verzekering

Bart: 'Ik heb wel gemerkt: we hebben het in Nederland echt goed voor elkaar. Met de verzekering is alles goed gekomen. De brand was in april 2019, op 1 juni 2020 begon de bouw en op 1 juli 2021 was het klaar. Dat kwam ook doordat wij de oude stolp goed hadden onderhouden en dat konden aantonen, ons verhaal klopte gewoon. We hadden toevalligerwijs net een aanvraag ingediend bij de gemeente Alkmaar voor een subsidie voor onderhoud. Daarvoor was een fotograaf langs geweest die alles wat los en vast zat had gefotografeerd. Die aanvraag kon de prullenbak in, maar die fotoreportage hebben we heel goed kunnen gebruiken. Daar kwam nog bij: een jaar eerder

was onze verzekeringsman langs geweest. Op zijn aanraden hebben we in de opstal- en inboedelverzekering een 'garantie tegen onderverzekering' opgenomen.'

Karin: 'Ik ben anderhalve maand bezig geweest met het terughalen van facturen. Voor de verzekering moesten we de papieren hebben van alles wat jonger was dan zes jaar. Maar eerlijk: je hebt geen idee om wat voor bedragen het gaat als je echt alles kwijt bent. Kleren, handdoeken, pannen, een peper-en-zoutstel, schoenen, tandenborstels - en alles nieuw, dat loopt snel op, het is ongelooflijk.'

Coronatijd in containers

Op het erf was de shade beperkt. Een rij hoge essen en elzen heeft de brand niet overleefd, het kleinere hout wel, de schuren bleven behouden en ook de tuinkas bleef heel.

Karin: 'We hebben twee jaar in twee containers gewoond, het eerste jaar op een kaal perceel want de bouwvergunning duurde even. Toen met corona de jongens naar huis kwamen, hebben we een derde erbij gehuurd. Die containers - dat was echt niet leuk. Gelukkig is het goed gekomen. We wonen nu zo fijn. De veranda is heerlijk, we hebben nieuwe kippen, de mussenkolonie en de boerenzwaluwen zijn terug. En een stel huiszwaluwen heeft nesten gebouwd aan de dakkapel. Die waren twintig jaar verdwenen maar die zijn er nu weer.'

HSB SPUITISOLATIE

Spuitisolatie met damp- en vochtdichte PUR

Stolpboerderij laten isoleren? Kies voor vocht- en dampdicht spuiten. De voordelen op een rij:

- ✓ **Geen rotting** bij de isolatie
- ✓ Componenten zijn altijd goed
- ✓ Alle hoeken en naden tocht- en dampdicht
- ✓ **Minder kosten** in het proces
- ✓ Hoge isolatiewaarden met een dunne laag

Besparen op kosten, en zeker zijn van damp- en vochtdichte isolatie? Maak een afspraak via www.hsbspuitisolatie.nl.

Aandacht voor ambacht

PRONK BOUW
BOUWEN RESTAUREREN LEIDEN

Machinestraat 2, 1749 DT Warmenhuizen
(0226) 391374 • info@pronkbouw.nl
in f @ www.pronkbouw.nl

anno 1795 **onderlinge**
waterland | de veenhoop

Speciaal voor de brandverzekering van rietgedekte panden.
Goede voorwaarden met lage premies.

Raadhuisstraat 1, 1474 HE OOSTHUIZEN, telefoon 0299 401578
www.onderlingewaterland.nl, info@onderlingewaterland.nl

NAJAARSEXCURSIE IN WARMENHUIZEN

Dit voorjaar is Warder de locatie van de voorjaarsexcursie geweest. Zaterdag 8 oktober aanstaande gaat de najaarsexcursie naar het West-Friese Warmenhuizen. Zo blijft deze gewaardeerde stolpenbezoekdag bij de letter W en in dit specifieke geval de W van Warmenhuizen. Een stolprijk dorp tussen Alkmaar en Schagen achter de West-Friese Omringdijk. Warmenhuizen ligt op een oude strandwal en is mede bekend om zijn nog herkenbare terpenstructuur.

Zaterdag 8 oktober worden na ontvangst met koffie 's morgens twee stolpen bezocht en na de lunch nog eens twee stolpen in de middag. Er is voor gekozen dat het karakter en de invulling van de vier stolpen zoveel als mogelijk uiteenlopen. Oftewel: vier zeer verschillende voorbeelden die de veelzijdigheid van de stolp laten zien. Alle te bezoeken stolpen zijn op korte loopafstand van elkaar gelegen.

Inschrijving kan uitsluitend via het e-mailadres info@boerderijstichting.nl. Na ontvangst van uw aanmelding krijgt u omgaand het verzoek € 29,50 per persoon over te maken en daarmee uw deelname te bevestigen. Tegelijkertijd ontvangt u alle gegevens over tijd van aanvang en plaats van samenkomst. Hebt u zelf een stolp op het oog of onder handen, dan biedt deze dag zeker een grote bron van inspiratie. We hopen weer op een geslaagde excursie.

Anneke Zandt

VACATURE BESTUURSLID MET GEVOEL VOOR COMMUNICATIE EN PR

We zijn als nieuw bestuur van de Boerderijstichting op zoek naar versterking van ons team. Heb je gevoel voor communicatie en PR, of heb je ervaring op dit gebied? Heb je een paar uur per week over en draag je de stolpen een warm hart toe?

We willen kennis en interessante bijeenkomsten via de digitale nieuwsbrief en het magazine Vrienden van de stolp aan de leden en ambassadeurs overbrengen. We willen onze informatiestands op evenementen goed uitrusten met materiaal. Onze website kan nog meer dienstverlening bieden.

Vind je het leuk om dit op te pakken? Bel of mail ons dan via info@boerderijstichting.nl. Of bel of app naar de voorzitter Leoni Sipkes (06 53 96 09 08) of naar de vicevoorzitter Irma Stroet (06 53 66 33 45).

Een impressie van de stolpenexcursie in Warder.

ALKMAAR ALS CENTRUM VAN AGRARISCHE HANDEL

Door de fusie met de gemeenten Schermer en Graft-De Rijk in 2015 is de gemeente Alkmaar circa 300 stolpen rijker geworden. De vele stolpen zijn kenmerkend voor de historische stad Alkmaar als centrum van agrarische handel. De oudste stolpen binnen de gemeente dateren uit het begin van de 17e eeuw, de tijd van de aanleg van polders en vaarten.

Ontstaansgeschiedenis

Alkmaar ligt in een regio die bekend staat als Kennemerland. De kustvorming heeft geleid tot een noord-zuid georiënteerd landschap, opgebouwd uit duinen, strandwallen en strandvlakten met daarachter een uitgestrekt veenmoeras met smalle veenstroompjes. Alkmaar is ontstaan op de centraal gelegen strandwal en wordt door een doorlopende historische route, de huidige Kennemerstraatweg, verbonden met Heiloo en Limmen langs de oostflank van deze strandwal. Dat de strandwal al vroeg bewoond werd, bewijst het prehistorische graf dat ontdekt is op de Paardenmarkt in het centrum van Alkmaar. De strandwallen waren in gebruik als akkerland, men woonde aan de randen en de strandvlakten werden ontgonnen en gebruikt als weide en hooiland. Op de binnenmeren bedreef men visserij en ook de walvisvaart was erg belangrijk voor de economie, deze walvisvaart werd georganiseerd door een aantal zeer rijke ondernemers uit Alkmaar.

Rond 935 ontving de abdijs van Egmond van de graaf van Holland twee hoeven in Allechmere. Alkmaar bestond toen waarschijnlijk uit een paar boerderijen en vissershutten. Kerkelijk en bestuurlijk behoorde het gehucht tot Heiloo. In 1075 werd Alkmaar een zelfstandig schoutambt met een eigen rechtsgebied en een eigen parochiekerk.

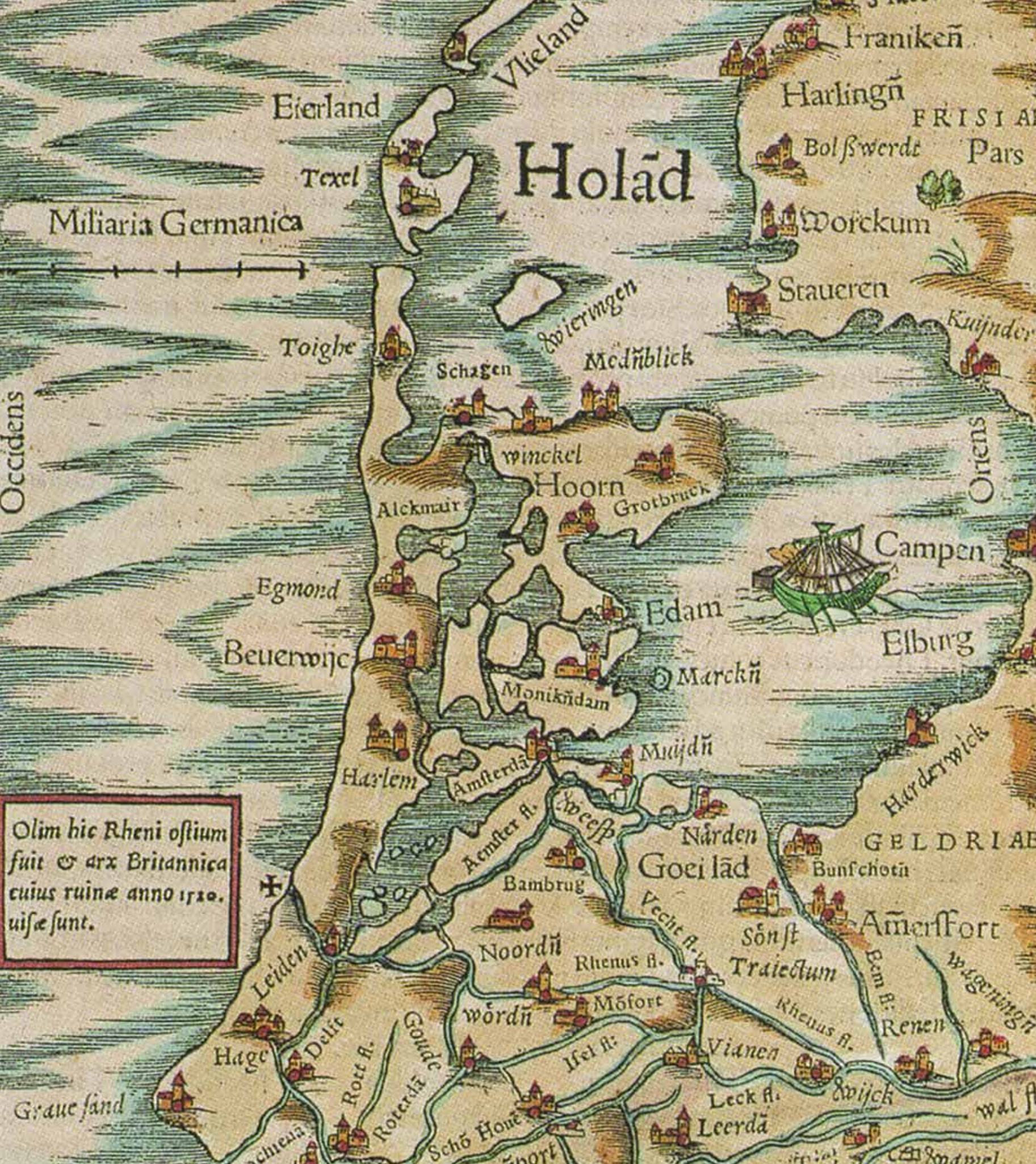
Stadrechten voor Alkmaar

Door inklinking van de veenbodem en erosie van de kust werden de 12e en de 13e eeuw gekenmerkt door grote overstromingen en veranderde het veen in een enorm merenlandschap. Zo ontstonden de Schermer, de Beemster en de Heerhugowaard. Om droge voeten te houden bouwde men dijken, de Alkmaarse Langestraat is bijvoorbeeld zo'n historische dijk. Door het ontstaan van de grote meren kwam Alkmaar in open verbinding te staan met de Zuiderzee en kon zij handel drijven. Zo groeide Alkmaar van boerendorp uit tot een markt- en handelsplaats. In het jaar 1132 werd er al markt gehouden in Alkmaar. Er was al tol en er werd gemeten met een eigen Alkmaarse maat.

In 1254 verkreeg Alkmaar stadsrechten van graaf Willem II vanwege de strategische ligging tussen Kennemerland en West-Friesland. Alkmaar was in die tijd groter dan Amsterdam dat pas later stadsrechten kreeg. Nadat Alkmaar stadsrechten had gekregen groeide de stad snel. De nieuwe inwoners kwamen vooral van het omringende platteland, waardoor de stad steeds verder bebouwd raakte. Desondanks lagen er binnen de stadsmuren ook nog steeds boerderijen, bijvoorbeeld aan de Langestraat en de Koorstraat. Hun weidegronden lagen buiten de stadsmuren.

Nieuwe landbouwgronden

De meren rondom Almaar werden na de uitvinding van de windmolen van klein naar groot drooggelegd. Dit waren de eerste droogmakerijen van Nederland. Na het succes van de droogmakerij van

Noord-Holland op een oude kaart omstreeks 1500. De periode voor de grote droogmakerijen wanneer Alkmaar samen met Hoorn tot de grote steden behoort, Canon van Alkmaar.nl [www.canonvannederland.nl/nl/noord-holland/alkmaar/venster-3]

het Achtermeer bij Alkmaar in 1533, volgden de toentertijd grootschalige droogleggingen van het Berger- en Egmondermeer in 1565. In de 17e eeuw werd de Boekelermeer drooggelegd. Nadat op initiatief van Alkmaar de Schermer in 1635 werd drooggelegd kwamen enorme landbouwgronden ter beschikking. Deze landbouwgronden werden door middel van loting onder de rijke heren uit de stad verdeeld. Boeren konden dit land pachten en vestigden zich in de Schermer. Hun producten werden op de markt in Alkmaar verhandeld. De streek economie verplaatste zich zodoende van visserij naar veeteelt volledig gericht op melkproductie. De boerenbevolking van het polderlandschap was voor een groot deel verantwoordelijk voor de welvaart van Alkmaar. Alkmaar werd het regionale centrum voor de handel in agrarische producten en kon gaan fungeren als schakel tussen het platteland en de buitenwereld.

Alkmaar als (kaas)marktstad

In tegenstelling tot andere steden beschikte Alkmaar niet over een groot, centraal plein waar de makt kon worden geconcentreerd. Vanaf de middeleeuwen werd er op verschillende plaatsen in de stad, in straten en op bruggen markt gehouden. Al snel kwamen er allerlei bepalingen die de handel moesten regelen. Zo konden handelaren niet willekeurig door de stad verspreid hun waren aanbieden, maar werden er markten per product georganiseerd. Uit straatnamen valt nu nog vaak op te maken welk product daar vroeger moet zijn verhandeld: zo kent Alkmaar bijvoorbeeld de Boterstraat en de Paardenmarkt.

Vanuit de hele kop van Noord-Holland kwamen boeren naar de stad om hier hun landbouwproducten te slijten. Een belangrijke weekmarkt waaraan Alkmaar zijn naam van Kaasstad te danken heeft, was de kaasmarkt. Al vanaf de late middeleeuwen was kaas een van de belangrijkste marktproducten in Alkmaar. Uit oude documenten blijkt dat het huidige Waagplein, vroeger Kaasmarkt geheten, al vanaf 1600 regelmatig vergroot moest worden vanwege de steeds drukker wordende handel. Om dat te bereiken werden er van tijd tot tijd huizen op de markt afgebroken, totdat tenslotte het grote open Waagplein zoals wij dat nu kennen, is ontstaan. Centraal op de Kaasmarkt stond het Waaggebouw waar de kazen werden gewogen.

De strijd met omliggende steden

Het marktwezen zorgde voor grote economische bloei van Alkmaar. Tot uit de verre omgeving werden boter, kaas en diverse land- en tuinbouwproducten aangevoerd en verhandeld op de markt. Aan het stadsbestuur dan ook de schone taak om de welvaart te handhaven en te vergroten. De positie van Alkmaar was namelijk erg kwetsbaar. In het zuiden lag de metropool Amsterdam en in het oosten de stad Hoorn, die als zeehaven een gunstige tijd doormaakte en probeerde een deel van de marktvaarders naar zich toe te trekken. Alkmaar voerde dan ook actief beleid gericht op het maken van goede verbindingen met de stad, zowel te land als over het water en het afgrenzen van waterwegen naar het zuiden en oosten. Tevens had Alkmaar belangen in tientallen omliggende waterschappen, vaarten, sluizen en overtomen en verwierf zo een invloed van het IJ tot aan het Marsdiep. Om zoveel mogelijk bezoekers naar de stad te trekken bediende de stad zich ook wel eens van minder sympathieke methodes. In plaats van vaarten uit te diepen, werd er door het storten van puin en het verlagen van bruggen op belangrijke punten voor gezorgd dat erg grote schepen de vaarten niet konden gebruiken en wel door Alkmaar móesten varen.

Hoorn was een geduchte concurrent van Alkmaar. Vooral in 1618 liepen de spanningen hoog op. Hoorn was namelijk begonnen sluizen aan te brengen tussen Obdam en Rustenburg bij Avenhorn. De bedoeling hiervan was dat schepen uit Langedijk en Schagen naar Hoorn zouden varen in plaats van Alkmaar. Dit zinde de Alkmaarse stadsbestuurders niet. Schout, schepenen en burgemeesters van Alkmaar, vergezeld door verschillende burgers, rukten uit naar Avenhorn om wat er al aan sluis was kort en klein te slaan en te verbranden. Dit conflict duurde uiteindelijk tot 1684 waarbij Hoorn het onderspit moest delven: de sluizen bij Avenhorn zijn er nooit gekomen. Wel kwam er een geregelde veerdienst op Hoorn, waarin Alkmaar, dat het veer had aangelegd, meer macht en invloed had dan Hoorn.

RS

Bronnen

- Gemeentearchief Alkmaar, *ACH LIEVE TIJD, Tien eeuwen Alkmaar en de Alkmaarders*, 1988
- SteenhuisMeurs, *Alkmaar, Schermer en Graft-De Rijp, inventarisatie cultuurhistorie in de fusiegemeenten*, 2015
- www.hvalkmaar.nl/column/urban-farming-alkmaar/
- www.regionaalarchiefalkmaar.nl/verdieping/blog/754-eeen-stolp-in-de-stad-boeren-aan-de-molenbuurt
- www.hvalkmaar.nl/wp-content/uploads/Lesstof_ME_HV.pdf

1. *Historische kaart van Alkmaar. Johannes Blaeu, 1649. De stad wordt geheel omsloten door de veilige wallen met daarbuiten het platteland met de productiegronden.* [Gemeentearchief Alkmaar, *ACH LIEVE TIJD, Tien eeuwen Alkmaar en de Alkmaarders*, 1988]
2. *Historische prent van het Waagplein met daarop de Waag omstreeks 1725. De huizen rechts zullen in de loop van de tijd nog gesloopt worden om plaats te maken voor de alsmaar groter wordende kaasmarkt.* [Gemeentearchief Alkmaar, *ACH LIEVE TIJD, Tien eeuwen Alkmaar en de Alkmaarders*, 1988]
3. *Historische foto van het Luttik Oudorp. Tot aan de Tweede Wereldoorlog lag het Luttik Oudorp vol met schepen die zaken, peulvruchten en granen vervoerden. Lange tijd werd deze gracht dan ook zaadmarkt genoemd.* [Gemeentearchief Alkmaar, *ACH LIEVE TIJD, Tien eeuwen Alkmaar en de Alkmaarders*, 1988]
4. *Historische foto van de Laat vlak voor de demping in 1871. Rechts is nog net de toren van de Dominicuskerk te zien.* [Gemeentearchief Alkmaar, *ACH LIEVE TIJD, Tien eeuwen Alkmaar en de Alkmaarders*, 1988]
5. *Veemarkt op het Waagplein in 1909.* [Gemeentearchief Alkmaar, *ACH LIEVE TIJD, Tien eeuwen Alkmaar en de Alkmaarders*, 1988]
6. *Historische foto van de laatste stadsboerderij aan de Molenbuurt. Het middeleeuwse Alkmaar had aan de randen van de stad nog tal van stadsboerderijen met hun gezamenlijke weidegronden buiten de stadsmuren; namen als de Geest, de Meent en de Mient verwijzen hier nog naar. Alkmaar heeft tot in de jaren dertig van de vorige eeuw nog stadsboerderijen gekend. Een van de laatste stond aan de Molenbuurt, deze boerderij moest wijken voor de komst van het zwembad. Dit zwembad is inmiddels alweer verdwenen.* [Gemeentearchief Alkmaar, *ACH LIEVE TIJD, Tien eeuwen Alkmaar en de Alkmaarders*, 1988]

KWANTES
makelaardij

de sleutel tot bezit

TE KOOP
MUNNIKIJ 1 TE ANDIJK
Hoogwaardig gerenoveerde woonboerderij. De huidige eigenaren hebben dit vol passie aangepakt, wat geresulteerd heeft in een fraai en indrukwekkend geheel. Gelegen bij het IJsselmeer is het hier met recht exclusief en ontspannen wonen! De stolp staat op een perceel van maar liefst 2.503 m² eigen grond, biedt 535 m² comfortabel woonplezier en heeft een inhoud van 1.873 m³.
Vraagprijs €. 1.250.000,- k.k.

Kwantes Makelaardij, Middenweg 9 te 1619 BL Andijk
www.kwantesmakelaardij.nl | 0228-59 22 44

NVM BUITEN STATE Makelaars funda in business R

lebureau
grafische vormgeving

Ook adverteren?
Of iets vorm te geven?

logo's - huisstijlen - advertenties
infographics - presentaties
flyers - magazines - websites

Bel of mail Carla Buijsman
0229 317 027 | www.le-bureau.nl | carla@le-bureau.nl

Van een stolp in de Zuidermeer...

| schilderwerk
| spuitwerk
| decoratieve technieken
| aangrenzend werk

tot de muur achter de Nachtwacht

| Stijn van Kooten
| 06-46003480
| www.vkonderhoud.nl
| info@vkonderhoud.nl

VK | ONDERHOUD
WIJ realiseren het!

BOEKBESPREKING

DE WOUDE, EEN EILAND VOL VERHALEN

In dit kloeke boek (328 pagina's) wordt de geschiedenis van de Westwouderpolder van circa 1600 tot 2022 verteld. De polder is een klein eiland van 240 hectare, begrensd door het water van de Stierop, Markervaart en Alkmaardermeer. Het hoort bij de gemeente Castricum. De polder met daarop het dorp De Woude en buurtschap Stierop is alleen met een pontje te bereiken. Je loopt in anderhalf uur om de polder heen.

Ondanks de geringe afmeting is er veel te zien: mooie uitzichten over het Alkmaardermeer, 's zomers met talloze zeilbootjes onder prachtige wolkenluchten. Na de wandeling keer je terug in De Woude met drie doodlopende straatjes, daarin een aantal stolpboerderijen, wat houten huizen met Zaanse gevels, een kerkje, twee eetcafé's, een jachthaven, een ophaalbrug, een sluisje en fraaie doorkijkjes naar de polder met kronkelende sloten, wuivend riet, natte stukjes land, die worden bevolkt door reigers, grutto's, tureluurs, Kieviten, rietzangers en slobbeenden.

In het boek nemen de schrijvers ons mee in de verhalen en anekdotes van de bewoners, diepen smeugige familiegeschiedenissen en familierelaties op, vertellen ons over gemalen, de worsteling met het water, over het boerenleven, over cultuur en vertier, over de neringdoeners, over de brandweer, over roerige tijden, onderduikers in de Tweede Wereldoorlog en over spannende spookverhalen. Opgedist in een luchtige toegankelijke schrijfstijl, geïllustreerd met talloze foto's, kaartjes en documenten.

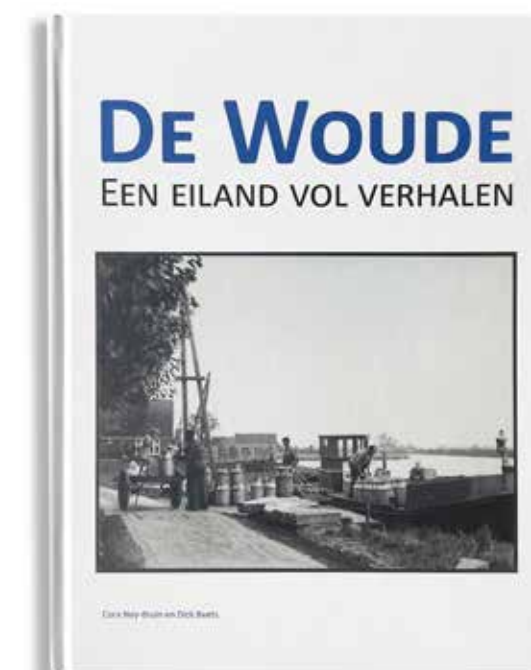
In de Tweede Wereldoorlog is het eiland een ideale plek voor onderduikers. Een groot deel van de bevolking biedt onderdak aan joodse vluchtelingen en verzetsmensen. Een opmerkelijk verhaal gaat over het droevige lot van visser Piet Los, die vrijwel zijn hele leven op het water doorbracht maar nooit leerde zwemmen. In 2008 verdronk hij in de Markervaart.

Duidelijk is dat de tijdgeest ook de Westwouderpolder niet ongemoeid heeft gelaten. Aan het eind van de twintigste eeuw beëindigden de meeste agrariërs noodgedwongen hun bedrijf. In 2022 is er nog één boer over op de Stierop. Slechts de oude stolpen en een halfvergaan schuitje in een slootje herinneren aan eeuwen lang kloeten en ploeteren. Zoals in alle dorpen zijn ook de winkeliers verdwenen. Het winkeltje van Wit, waar vrijwel alles te koop was, sloot in de jaren tachtig zijn deur.

Wie wil weten hoe het was in dit piepkleine, unieke stukje Nederland komt volledig aan zijn trekken in dit zorgvuldig met kennis en aandacht voor details geschreven boek. Het is fraai uitgegeven door Uitgeverij Noord-Holland. Ondanks de veranderingen is het eilandgevoel van rijkdom, ruimte en rust gebleven. Iedereen die een bezoek aan De Woude en de Stierop brengt zal dat beamen. Wanneer je de moeite neemt om met het pontje de Markervaart over te steken en een wandeling rond de polder maakt, zal je dat ervaren. De Westwouderpolder, een eiland vol verhalen.

De Woude, een eiland vol verhalen
Cora Ney-Bruin en Dick Beets
Uitgeverij Noord-Holland in samenwerking met
Stichting Eiland De Woude, € 29,95

JS

JAN GROENHART

De stolpboerderij is al eeuwenlang een terugkerend onderwerp voor beeldend kunstenaars. Niet verwonderlijk, want de polderpiramide is karakteristiek in elk landschap, in veel dorpen en zelfs in menige stad. De Noord-Hollandse stolp valt op en wordt niet voor niets door kunstenaars verbeeld, door alle tijden en in uiteenlopende stijlen.

Een weidse en rechte horizon en een zomerse wolkenpartij erboven. De einder ligt laag als de veenweidepolder en dus bestaat het merendeel van dit schilderij uit een weergave van de lucht. Ongeveer een derde is voor grasland en een kronkelige sloot met een hoog waterpeil, zo kenmerkend voor een veenweidegebied. Daarbij kun je denken aan Waterland, de Zeevang, de polders Oost- en Westzaan, het Wormer- en Jisperveld en bijvoorbeeld de Eilandspolder.

Omdat Jan Groenhart vooral werkt vanuit een sfeer is de afbeelding eigenlijk nergens, beter gezegd ergens in Noord-Holland, waarbij je aan de afbeelding naar eigen kennis en ervaring een locatie toekent. Op reis in je eigen hoofd, zou je kunnen zeggen. Je zou de deur eigenlijk niet meer uit hoeven met een schilderij van Groenhart aan de muur. Bij wijze van schrijven wel te verstaan. Jan zegt het zelf wel eens zo: 'Mensen bedenken bij een enkel schilderij soms wel 28 verschillende locaties. Iedereen denkt de plek te herkennen en dat maakt het ook weer mooi.'

Jan Groenhart is bekend geworden met zijn naar de natuur geaquarelleerde dorps- en poldergezichten; neem daarbij Noordeinde tussen Graft en Grootshermer uit 1987 als lichtend voorbeeld. Een wintergezicht over een bevroren sloot en een besneeuwde dijk met vooraan in het dorp aan weerszijden twee witte punt-daken van even zoveel stolpboerderijen. In hetzelfde jaar legt Jan ook Opperdoes bij Medemblik vast in waterverf, maar nu in de zomer. Ook daar domineren - met een polderschuitje in de voorgrond - twee stolpdaken het dorpsbeeld. Uit 1982 dateert een aquarel met een enkele stolp met een hoog stolpdak, gedekt met grijze pannen. De punt van het dak van deze polderpiramide weerspiegelt nog juist in een brede, ondiepe sloot. 'Spiegeling' gaf Jan deze afbeelding terecht als naam mee.

Weerspiegeling

In Ecuador ging Jan Groenhart een jaar in zelfreflectie tussen de inheemse, indiaanse bevolking. Hij spiegelde zichzelf als het ware en kwam met ruim 100 schilderijen terug. Naar eigen zeggen ging hij daar op een berg zitten om na te denken hoe hij zich als kunstenaar kon ontwikkelen. Jan Groenhart ging meer met acryl en olieverf werken en het hiernaast afgebeelde schilderij 'Wolkenpartij' is van dit laatstgenoemde materiaal een goed voorbeeld. Een vaste waarde in zijn werk is de weerspiegeling echter gebleven, net als de verstilling en het aangename, kraakheldere kleurgebruik. Daarvan toonde een recente tentoonstelling in de Laurenskerk te Kolhorn nog maar eens het bewijs. Binnen het thema 'lucht boven en land en water onder met ertussen een horizon' speelt de kunstenaar met kleur en licht en als het even kan met de weerspiegeling. Een avondlucht in een brede poldersloot, hoge wolken in een kalme zee, avondlicht gevangen in een wad vol mist, het laatste zonlicht weerkaatst in een ondiepe plas. Als toppunt een blauw vlak in een wolkenlucht als het ware in blauw herhaald als sloot in een grazig weiland. Weerspiegeling is een van de belangrijke elementen in de schilderijen van Groenhart, zeker wanneer een gevoel van een landschap overgebracht wordt. Opgegroeid in het Wormer- en Jisperveld kent Jan dit fenomeen uit z'n jeugd.

Een stolpdak is voldoende

Een dikke, maar vriendelijke wolkenlucht boven een bleekgroene en drasse veenpolder, waarin een brede en kronkelige sloot met een hoog waterpeil. Ertussenin een kaarsrechte horizon met enkele bomen, een paar huizen en ... een roodbruin stolpdak. Met deze identiteitsdrager in beeld geeft dit doek een kraakhelder en raak gevoel van een landschap. Typisch Noord-Holland.

WM

B I N N E N k i j k e r

In de Binnenkijker kijken we in de binnenkanten van de stolp. Die verschillen nog veel meer van elkaar dan de buitenkanten. Vooral door de meest voorkomende nieuwe functie: de woonstolp. Smaak en beurs, inzicht en tijdgeest zijn bepalende factoren. En niet te vergeten: deskundige adviezen.

25 stolpen en 1 Picasso

Schoorl dam. Een buurtschap doorsneden door het Noordhollands Kanaal. Zo'n 25 stolpboerderijen staan er, oud en nieuw, de meeste aan de oostzijde van het kanaal. Over de brug komend vanaf Schoorl word je vergezeld door een statige erehaag van nieuwbakken pseudostolpen. Om de hoek geraak je op de eerbiedwaardige Westfriesedijk en kom je in het hart van het dorpje, rond en tegenover de Sluisweg. Daar staan de meeste historische stolpen. Een charmante plek maar jammer genoeg zijn de cafés inmiddels verdwenen. Alleen het Hof van Schoorl aan de westelijke overzijde van het kanaal resteert, de stamkroeg van Picasso. Jawel, deze beroemde schilder heeft Schoorl dam op de wereldkaart gezet. In 1905 logeerde hij hier een weekje om uitstapjes naar de omgeving te maken en hier portretten te schilderen in de stijl van zijn blauwe periode. Zoals de Schoorl damse schone in West-Fries kostuum op het schilderij 'De drie Griekse gratiën', afgebeeld aan het Noordhollands Kanaal met op de achtergrond een (nog aanwezige) kleine, steile stolp.

Buffelen

De stolp van Johan, Janneke en Joost Leijen (de dochter is gehuwd en woont in de buurt) aan de Westfriesedijk stamt volgens de eerste steen uit 1909. Een laat restant uit de lange bouwkundige traditie van het Noord-Hollandse normaaltype, het boerderijtype van westelijk Noord-Holland en de droogmakerijen.

De Leijens (afkomstig uit naburig Bergen) hebben vanaf de aanschaf van hun stolp in 1987 jarenlang zonder tegenzin gebuffeld om een helaas door onmachtige bewoners verwaarloosde stolp om te vormen tot een bewoonbaar paradijsje. Met behoud van de kenmerkende historische onderdelen. Bovendien een gemeentelijk monument (nu gemeente Schagen). Janneke: 'De stolp voelt als een warme omhelzing die veiligheid geeft'.

De fotoboeken die Johan laat zien bewijzen de jarenlange bouwdrift in het proces van telkens nieuwe maar verantwoorde ingrepen. De forse stapel bewaarde, lege verblijken ligt er niet om.

Drie verdiepingen ruimtereis

De Leijens (overigens beroepsmatige hoveniers c.q. cursusleider) leiden ons enthousiast rond vanuit de grote, veelkleurige woonkamer. De vroegere indeling van dars, koegang, keuken en woonkamer is hier herkenbaar gebleven. De bedstee is wat verschoven en bovendien noodzakelijkerwijs wat ruimer gemaakt. De kamer is - ook al door de uitbreiding van het aantal ramen naar originele maatvoering - ruim en prettig bewoonbaar. Achter in de kamer wijzen bouwsporen naar het kennelijk gebruik als 'zomerstaltje', nu zijn het was- en sanitaire ruimten. Het keukendeel is met zijn afwijkende half-ronde vorm een apart maar niet gescheiden onderdeel van de 'woonbeleving'. De ramen in de voorgevel met hun gebogen bovendorpels zijn afsluitbaar met (zeldzaam geworden) binnenluiken. Het originele balkenplafond was voor een deel al in slechte staat of zelfs deels afwezig en is vervangen. De bewoners voeren ons vervolgens naar de eerste verdieping, langs een aantal vertrekken - meest slaapkamers - rond het dichtgetimmerde vierkant. De kamers hier bepalen de sfeer door de ingenieus verwerkte, originele balken. Nog een verdieping hoger is de nok omgetoverd tot een cursus- en meditatie-ruimte. Hier knoepers van dekbalken, met lange overstekken. Trefwoorden: rust, ruim, licht. Bovenal: gaaf.

Buitenverschijning

De stolp (12 bij 13) lijkt van buiten gezien kleiner dan wat je al binnenkijkend ruimtelijk ervaart. Dat komt vooral door de rechthoekige vorm van het grondplan en de langere, van de weg gekeerde nok. En ook vanwege de tamelijk korte zichtbaarheid door de vrij smalle voortuin. De symmetrische voor-gevel onder de platte dakpannen heeft de deur (met gietijzeren hekjes) in het midden en is vijf traveeën breed. Met een bakstenen plint, kroonlijst en voor de bouwtijd karakteristieke, gele baksteenbanden. Darsdeuren in de achtergevel zijn in het hele gebied kenmerkend. Maar middengeplaatste, iets teruggelegen voordeuren en vooral Friese dakpannen komen hier relatief meer voor dan in andere stolpendorpen.

Mart Groentjes

ZIE ONS DIGITAAL ARCHIEF

Zie onze rijkgevulde website www.boerderijenstichting.nl met onder andere de Beeldbank en het archief van alle uitgebrachte nieuwsbrieven/magazines, zoals Nieuwsbrief 85 over Picasso in Noord-Holland.

STOLPEN IN HET NIEUWS

UIT HET NOORDHOLLANDS DAGBLAD, VERZAMELD DOOR ED DEKKER, JOURNALIST.

Met allerhande opgegraven voorwerpen geeft een perceel in **Barsingherhorn** zijn geheimen prijs. Na de sloop van het achterste deel van het vroegere café De Fortuin doken aardewerk uit de zestiende eeuw en zo'n veertig koeienhoorns op. Volgens de huidige eigenaar stond bij dit perceel ooit een stolpje. 'Met misschien een slachterij erbij.' Naast De Fortuin staat het vroegere raadhuisje van Barsingherhorn uit 1622. Dit historische pand wordt gerestaureerd. Op de plek van het gesloopte achtercafé met toneelzaal komen appartementen.

Een stolp is een beoogd onderdeel van een plan voor uitbreiding van een wijk in **Wognum**. Maar het is nog onzeker hoe het nieuwe wijkje eruit komt te zien en of er inderdaad 51 woningen komen. Buurtbewoners verzetten zich. Zij vinden de voorgenomen huizenbouw 'te hoog en te massaal'.

Luchtfoto's van **Hem** uit 1930 en 2022 tonen enorme veranderingen. Wie toen en thans met elkaar vergelijkt, ziet ingrijpende verschillen. Opvallend zijn de vele stolpen die het dorp negentig jaar geleden rijk was. Sloop en brand maakten nadien een einde aan veel boerderijen. Ook opvallend in 1930 zijn de vele fruitbomen. Door slechte prijzen verdwenen er in de jaren zestig veel hoogstamfruitbomen.

Groepen kunnen er rondleidingen krijgen. Er valt van alles te zien in de stolp Welgelegen in **Wognum**. Dit rijksmonument uit 1879 is sinds kort eigendom van historische stichting De Cromme Leeck en wordt na het overlijden in 2021 van de vorige eigenaar niet meer bewoond. Na één stap over de drempel keren bezoekers terug naar grootmoeders tijd. Aan het interieur van rond 1900 is bijna niets meer gemoderniseerd. Het vierkant wordt mogelijk ingericht als ontvangstruimte. Overwogen wordt ook om in de staart van de stolp een bescheiden huurwoning in te richten, als vaste bron van inkomsten.

Hoe kan de gemeente de beeldbepalende stolpen in de **Beemster** behouden? Voldoen de voorwaarden van de inrichting van erven nog? Hoe gaat de gemeente om met vrijkomende agrarische bebouwing? Een groot onderzoek met onder meer enquêtes en interviews moet antwoorden geven op deze en veel andere vragen. Met als inzet: welke ruimtelijke ontwikkelingen zijn mogelijk in een polder met de status van Werelderfgoed? Dit predicaat uit 1999 leidt tot botsende belangen tussen cultuurhistorie en een vitale gemeenschap.

De eigenaar van een stolp vangt bot bij de Raad van State. Van de hoogste bestuursrechter mag de gemeente een gewijzigd bouwplan voor vier woningen toestaan in de polder Mijzen (**Schermerhorn**). Een schuurwoning komt door de wijziging in de lengterichting te staan. Hierdoor wordt het vrije uitzicht van de stolpbewoner belemmerd. Hij kan nog bezwaar maken tegen de bouwvergunning.

Van de stad naar een stolp in **Wijdnes**. 'De woonkamer hier is net zo groot als ons hele appartement in Amsterdam', zegt het jonge stel. De noodzakelijke verbouwing voeren ze kamer voor kamer uit. De boerderij heeft meer authentieke elementen verloren dan gewenst, dus die willen de nieuwe eigenaren stukje bij beetje terugbrengen. 'Die jarennegentig-chic is niet onze smaak.'

COLOFON

Magazine nr. 110 van de Boerderijenstichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp', september 2022

Secretariaat: Noordervaart 73
1841 GB Stompvoren
info@boerderijenstichting.nl
Dinsdag van 9 tot 12 uur is Loredana Cannas telefonisch bereikbaar via 072 581 68 88
beeldbank@boerderijenstichting.nl
www.boerderijenstichting.nl
IBAN: NL69 INGB 0000 3381 81 t.n.v.
Boerderijenstichting Noord-Holland, Bergen

Community vierkantdelers:
www.stolpencommunity.nl

Redactieteam:
Dieuwertje Duijn
Wilma Eelman
Willem Messchaert
Jan Schoen
Renee Stroomer
Nico van der Wel
Ad Kikkert (tekstcorrectie)

Grafische verzorging en advertenties:
Carla Buijsman, le bureau, Hoorn (0299 317 027)
Druk: Koopmans' Drukkerij, Zwaag
Oplage: 2.000 exemplaren

Bestuur:
Leoni Sipkes (voorzitter), Ursem
Irma Stroet (vicevoorzitter), Hoogwoud
Leo Bos (penningmeester), Sint Pancras
Luitzer Hitman, Westbeemster
Gerrit Jan van de Lagemaat, Venhuizen
Anneke Zandt, Twisk

Karakteristieke boerderijen in het waddengebied
Vacature

Advisering
De Boerderijenstichting biedt begunstigers de mogelijkheid om (in omvang en diepte) beperkte bouwkundige en esthetische adviezen in te winnen. Voor deze adviezen wordt een bijdrage in de kosten in rekening gebracht. Voor informatie kunt u contact opnemen met het secretariaat.

Het magazine verschijnt in maart, juni, september en december. ISSN 1566-8843

ANBI

De Boerderijenstichting Noord-Holland is aangemerkt als culturele ANBI. Onze penningmeester Leo Bos kan u alles vertellen over schenkingen aan de Boerderijenstichting en de fiscale voordelen daarvan. Zijn e-mailadres is: penningmeester@boerderijenstichting.nl

Uw donateursbijdrage bedraagt € 22,50 per jaar, meer mag natuurlijk!
Voor bedrijven is dat minimaal € 50,- per jaar en ook daarbij geldt: een hoger bedrag is welkom.

Magazine niet ontvangen?
Neem dan contact op met het secretariaat.

RIETDEKKERS BV

Zwaagdijk-Oost 286, t. 0229 262140, m. 06 20548854
info@rietdekkersbedrijfsijm.nl, www.rietdekkersbedrijfsijm.nl

Aannemersbedrijf M. Duinmaijer B.V.

Nieuwbouw
Utiliteitsbouw
Verbouw
Onderhoud
Restauratie
Kozijnen en lijstwerk

M.C. van Voordenstraat 2
1483 GB De Rijp
tel.: 0299 673487
duinmaijer@duinmaijer.nl
www.duinmaijer.nl

BOUW GARANT

hkarchitectuur.nl

Tot in detail verantwoord maatwerk

Visser Hraam Noorder IJ- en Zeeweg 8, 1505 HG Zaandam
075-6177984 | www.timmerfabriekvisser.nl

Nederlandse Vereniging Aannemers- en Heibedrijven

VAN DEN BERG
Aannemings & Heibedrijf

www.aannemingsbedrijfvandenberg.nl 075-621 71 01 Zaanstad

Stalen damwanden - Betonfundatie
Betonpalen - Buispalen - Houtenpalen - Waterwerken
Geheid goed als van den Berg het doet!!

Voor alle rieten daken
www.kooijmanrietdekkers.nl

Kooijman Rietdekkers

Rietdekkbedrijf J.P. Kooijman B.V.
Ruigeweg 119A, Schagerbrug
T 0224 57 13 28 of 06 53 89 18 49

- dakvernieuwing
- renovatie dakconstructies
- aanbrengen isolatie/-platen
- reparatie en onderhoud
- dakramen en dakkapellen
- ontmossen

GRSJS GJETIJZEREN RAMEN

- Gietijzeren ramen
- Stalen ramen op maat, geschikt voor isolatieglas
- Voordeurpanelen
- Muurankers
- Authentieke trapspijlen
- Ventilatie-roosters
- Restauratiewerk
- Levensbomen
- Straal-, schoeper- en poedercoatwerk

Berkdijk 13A | 5271 SR Sint-Michielsgestel | (073) 551 34 71 | info@gersjesbv.nl | www.gersjesbv.nl

Weer zo'n echte stolp

ONTWERPEN & CREËREN
DAAR ZIJN WIJ GOED IN

DE GOORN

0229 540 996

INFO@MAARTEN-KONING.NL

MAARTEN-KONING.NL

 KLAVER
MAKELAARDIJ

Recent verkocht

De Eenhoorn te Middenbeemster

**SPECIALIST IN AAN- EN VERKOOP
VAN STOLPBOERDERIJEN**

 0226 - 555 777

 WWW.KLAVERMAKELAARDIJ.NL

 INFO@KLAVERMAKELAARDIJ.NL